

**ПЕДАГОГИКА МЕН ӘДІСТЕМЕ МӘСЕЛЕЛЕРІ
ПРОБЛЕМЫ ПЕДАГОГИКИ И МЕТОДИКИ
PEDAGOGI AND METHODOLOGI PROBLEMS**

МРНТИ 16.21.21.

10.51889/6067.2022.43.16.005

**Saibekova N.¹*

*¹Abai Kazakh National Pedagogical University,
Almaty, Kazakhstan
PhD, senior instructor, saibek_nazira@mail.ru*

**THE USE OF INNOVATIVE TEACHING METHODS IN TEACHING ENGLISH
LANGUAGE**

Abstract

English language is taught as a primary and second language in many countries. In this regard, the use of innovative teaching methods in teaching English language is considered in this article. The application of innovative teaching method represents a significant advance in learning English language. It influences on the cooperation and communication of learners in the process of language learning. Productivity and efficiency of the teacher will be improved in teaching process. Higher motivation and attention, learners are motivated to practice more.

Key words: game-based approach, innovative learning, six thinking hats, hotseating method of teaching, Jigsaw.

**Сайбекова Н.¹*

*¹Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы, Қазақстан
PhD, аға оқытушы, saibek_nazira@mail.ru*

**АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДА ОҚЫТУДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕРІН
ҚОЛДАНУ**

Аннотация

Ағылшын тілі көптеген елдерде негізгі және екінші тіл ретінде оқытылады. Осыған байланысты осы мақалада ағылшын тілін оқытуда оқытудың инновациялық әдістерін қолдану қарастырылады. Оқытудың инновациялық әдісін қолдану ағылшын тілін үйренуде айтарлықтай ілгерілеушілік болып табылады. Ол тіл үйрену үдерісінде оқушылардың ынтымақтастығы мен қарым-қатынасына әсер етеді. Оқыту үдерісінде мұғалімнің өнімділігі мен тиімділігі артады. Мотивация мен зейіннің жоғарылауы, оқушылар көбірек тәжірибе жасауға ынталы болады.

Түйін сөздер: ойынға негізделген тәсіл, инновациялық оқыту, ақылдың алты қалпағы, ыстық орындық, Джигсо.

*Сайбекова Н.¹

¹Казахский Национальный педагогический университет имени Абая,
Алматы, Казахстан
PhD, старший преподаватель, saibek_nazira@mail.ru

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ В ПРЕПОДАВАНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Аннотация

Английский язык преподается в качестве основного и второго языка во многих странах. В связи с этим в данной статье рассматривается использование инновационных методов обучения в обучении английскому языку. Применение инновационного метода обучения представляет собой значительный прогресс в изучении английского языка. Это влияет на сотрудничество и общение учащихся в процессе изучения языка. Повысится продуктивность и эффективность преподавателя в учебном процессе. Более высокая мотивация и внимание, учащиеся мотивированы больше практиковаться.

Ключевые слова: игровой подход, инновационное обучение, шесть шляп мышления, горячий стул, Джигсо.

Introduction. An English learning classroom should be created using interesting methods of teaching English language in order to motivate and encourage the learners. M.V.Klarin considers innovation, training, types of training: maintenance learning and innovative learning in his book "Innovations in world pedagogy: learning on the basis of research, games and discussions" [1]. Innovation in education also has a socio-philosophical aspect, which in recent years has attracted the special attention of sociologists and social philosophers. At the end of the 70s. the authors of the widely known report to the Club of Rome "There are no limits to learning" formulated an idea of the main types of learning, comprehending learning in the broad sense of the word – as a process of increasing experience, both individual and socio-cultural. "Maintenance learning" and "innovative learning" are related to these types of learning. "Maintenance learning" is the process and result of such educational (and, as a result, educational) activity, which is aimed at maintaining, reproducing the existing culture, social experience and social system. This type of learning (and education) ensures the continuity of sociocultural experience, and it is this type that is traditionally inherent in both school and university education. "Innovative learning" is the process and result of such training and educational activities that stimulates the introduction of innovative changes in the existing culture, social environment [1].

Methods. In human practice, game activity performs the following functions:

- entertaining (this is the main function of the game - to entertain* to give pleasure, to inspire, to arouse interest);
- communicative (mastering the dialectics of communication);
- diagnostic (detection of deviations from normative behavior, self-knowledge in the process of game);
- game therapy (overcoming various difficulties arising in other types of life);
- self-realization (manifestation of abilities and hidden opportunities);
- interethnic communication (assimilation of common socio-cultural values for all people);
- socialization (inclusion in the system of public relations) [2, 26-27].

The game as a method of teaching, transferring the experience of older generations to younger people has been used since antiquity. In modern school that relies on the activation and intensification of the educational process, gaming activities are used in the following cases:

- 1) as an independent method for mastering a particular topic;
- 2) as elements (sometimes very essential) of some other method;
- 3) as a whole lesson or part of it (introduction, explanation, consolidation, control or exercise);
- 4) it is possible to use the game when organizing extra-curricular activities.

Discussion. The game always involves a certain tension of emotional and mental strength, as well as the ability to make decisions (what to do, what to say, how to win?). The desire to solve these questions sharpens the mental activity of the players. The fact that the learner also speaks a foreign language is also positive. From this follows the conclusion that the game method is held with rich learning opportunities [2,26-27].

If we consider the game in terms of target orientations, then in this case the games can be divided into:

1. Didactic, which are used to expand horizons and cognitive activity, they form certain skills necessary for practical activities, in the course of their implementation, general educational abilities and skills, as well as labor skills, are developed.
2. Educators that bring up independence, cooperation, collectivism, sociability and communication, form certain approaches and positions, moral, aesthetic and worldview attitudes.
3. Developing, which develop the motivation of educational activities, attention, memory, speech, thinking, imagination, fantasy, creativity, empathy, reflection, the ability to compare, contrast, find analogies, optimal solutions.
4. Socializing, introducing to the norms and values of society, adapting to the conditions of a certain environment, teaching communication [2, 28-29].

Results. There are a lot of games that motivate learners and arouse learners' interest in the process of teaching English language. They are: Six thinking hats, hotseating method of teaching, Jigsaw.

Six thinking hats. The colour of each hat is also related to its function. White Hat. White is neutral and objective. The white hat is concerned with objective facts and figures. Red Hat. Red suggests anger (seeing red), rage and emotions. The red hat gives the emotional view. Black Hat. Black is sombre and serious. The black hat is cautious and careful. It points out the weaknesses in an idea. Yellow Hat. Yellow is sunny and positive. The yellow hat is optimistic and covers hope and positive thinking. Green Hat. Green is grass, vegetation and abundant, fertile growth. The green hat indicates creativity and new ideas. Blue Hat. Blue is cool, and it is also the colour of the sky, which is above everything else. The blue hat is concerned with control, the organization of the thinking process and the use of the other hats [3].

There are two main purposes to the Six Thinking Hats concept. The first purpose is to simplify thinking by allowing a thinker to deal with one thing at a time. Instead of having to take care of emotions, logic, information, hope and creativity all at the same time, the thinker is able to deal with them separately. Instead of using logic to support a half-disguised emotion, the thinker can bring the emotion to the surface with the red thinking hat without any need to justify it. The black thinking hat can then deal with the logic aspect.

The second main purpose of the Six Thinking Hats concept is to allow a switch in thinking. If a person at a meeting has been persistently negative, that person can be asked to take off the black thinking hat. This signals to the person that he or she is being persistently negative. The person may also be asked to put on the yellow thinking hat. That is a direct request to be positive. In this way the six hats provide an idiom that is definite without being offensive. What is most important is that the idiom does not threaten a person's ego or personality. By turning it into role-playing or even a game, the concept of the hats makes it possible to request certain types of thinking [3].

Hotseating method of teaching. The hotseating method of teaching is when a character is questioned by a group about his background, behaviour and motivation. It started as a drama technique to get actors to engage more deeply with their characters and to truly get into their minds more effectively. But it has long made its way into classrooms as a way of engaging children more

deeply in their learning. When setting up hotseating in your classroom you can use this poster as a prompt in your classroom to make sure that everyone has a clear understanding of what is going to happen during this activity. The classic hotseating method of teaching involves setting up the classroom with a set facing the rest of the group, with the other chairs arranged in a semi-circle opposite them. It can take place in a classroom or in a larger space like a hall or drama studio. Hotseating may be a whole class activity, with a number of students taking it in turns to play one role, or several roles being shared out among the class. Or it can be done in smaller groups. Hotseating is usually used once students have gained some familiarity with the characters so they have some knowledge to work with. It is most effective when it occurs at a critical point in the narrative, perhaps at a point of crisis or decision making for one of the characters. The activity can then be used for the class to reflect on the character's motivations and to consider the different paths they might go down. The focus hotseating is generally on feelings and observations to help students gain empathetic insight into the characters. However, it could also be used as a method of revising facts and figures to do with a topic too. For older students, hotseating can be used as a way of exploring the difference between what a character is saying and how they are feeling [4].

Jigsaw method of teaching is considered as one of the effective ways of teaching English language. According to above given types of game, Jigsaw is related to development type. At present, there are many methods used in English, among which I would like to highlight one of the methods that increase students' critical thinking - the Jigsaw method.

The Jigsaw Method is a group work method developed in 1971 by American psychologist Elliot Aronson. When using this method, students become positively dependent on each other, they learn responsibility and work in a team [5,111].

Jigsaw is a cooperative learning strategy that enables each student to become an expert on a certain topic, through communication and discussion with others reading the same text, researching the same topic or unit, and then share their findings to their original “home” group. One student from each group has his/her own topic and then they meet with other students from other groups who have the same topic and they work together to decide the most important parts to share back with their original or home group to help them develop the same understanding [6].

For example: the next theme is considered in English language. The next text is given to the learners of Pre-intermediate level. I divided the group into groups of five learners. The group consisted of 15 learners. The first group (Group A) was given a text *Coffee (one half of the text)* and questions related to it.

<i>Text: Everything BAD is GOOD for you</i>	<i>Questions:</i>
<i>COFFEE.</i> We all know that a cup of coffee helps to wake you up in the morning, but several studies show that drinking coffee helps to prevent some illnesses like diabetes and Parkinson's disease. Experts say that you can safely drink three cups of espresso during the day, but if you drink too much coffee it can make you feel anxious or keep you awake at night.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Do you drink coffee? 2. When do you drink coffee? 3. How many cups of coffee a day can you drink? 4. Is coffee good for you/what are the health benefits? 5. How many calories in coffee? 6. Which country produces the most coffee?

The second group (Group B) was given a text *Sunlight (second half of the text)* and questions related to it.

<i>Text: Everything BAD is GOOD for you</i>	<i>Questions:</i>
<i>SUNLIGHT.</i> Spending a long time in the sun is dangerous and can give you skin cancer. But on the other hand, not spending enough time in the sun is also bad for you, as sunlight helps us to produce vitamin D. This vitamin is	<ol style="list-style-type: none"> 1. Is it dangerous spending a long time in the sun? 2. How hot is the Sun? 3. How far away is the Sun? 4. What vitamin is important for strong bones?

<p>important for strong bones and a healthy immune system, and it also makes people feel happier. Nowadays many people don't get enough sunlight because they wear sunscreen all the time, especially on their faces. However, don't spend too long in the sun- 15 minutes a day without sunscreen is a healthy amount, and not at midday.</p>	<p>5. <i>How long one should spend in the sun?</i> 6. <i>Could you tell me the disadvantages of staying in the sun?</i></p>
--	---

The third group (Group C) was given a text *Computer games (third half of the text)* and questions related to it.

<i>Text: Everything BAD is GOOD for you</i>	<i>Questions:</i>
<p>COMPUTER GAMES. You probably worry about how much time you or your children waste playing computer games. But in fact some studies show that these games can help us learn important skills. It seems that computer games stimulate the brain and that people who often play them are probably better at solving problems and making quick decisions. But don't spend too many hours in front of the computer- not more than about two hours a day.</p>	<p>1. <i>Are some computer games bad for children?</i> 2. <i>What are the importance of computer games?</i> 3. <i>How does gaming affect the brain?</i> 4. <i>How much time does one spend in front of the computer?</i> 5. <i>How do you create a computer game for education?</i> 6. <i>Which computer games today are appropriate for formal learning programs?</i></p>

Conclusion. At the end of the lesson, it is observed that Jigsaw method has positive effects, effectively increases the involvement of each learner in the activity, influences on the learners' speaking achievement and cooperative learning style. A group of learners become "experts" on a specific text and then share that material with another group of learners. Jigsaw method offers a way to help the learners to comprehend information while they develop their collaboration skills. So, the communicative and cooperative learning style of the learners will be achieved at the lesson.

References:

1. Klarin M.V. *Innovations in world pedagogy: research based learning, games and discussion. (Analysis of foreign experience)* - Riga, SPC "Experiment", 2015 - 176 p.
2. Konysheva A.V. *Modern methods of teaching English /A.V.Konysheva. - Ed. 2nd, stereotype. - Minsk: TetraSystems, 2018. -176 p.*
3. Edward de Bono. *Six thinking hats. Revised and updated edition published by First Back Bay, 2019.*
4. <https://www.twinkl.com/teaching-wiki/hotseating-method-of-teaching>
5. Zaire-Bek S.I. *Development of critical B thinking in the lesson: A guide for the teacher 2 / S.I. Zaire-Bek, I.V. Mushtavinskaya, - M.: Prosvecheniye, 2019 -175p.*
6. <https://www.readingrockets.org › strategies › jigsaw>

МРНТИ 14.15:01

10.51889/6105.2022.71.93.006

* Құрманбаева А. А.,¹ Жаппар К.З.²

^{1,2} "Тұран" Университеті, Алматы, Қазақстан

^{1,2} филология ғылымдарының кандидаты, "Тұран" университетінің қауымдастырылған профессоры

¹al.kurmanbaeva@turand-edu.kz, ²k.zhappar@turand-edu.kz

БИЛИНГВИЗМ МЕН МУЛЬТИЛИНГВИЗМ - ЖАС ҰРПАҚТЫҢ БІЛІМ ШАРТАРАБЫ

Аңдатпа

Қоғамның әртүрлі жағдайларында қолданылатын Билингвизм негізгі әлеуметтік қатынастардың өнімі болып табылады; онда ана тілді халықтардың, олардың экономикалық, әлеуметтік-саяси және мәдени деңгейлерінің өзара әрекеттесу процестері мен нәтижелері көрсетіледі. Әлеуметтік факторлар-экономика, саясат, мәдениет - әртүрлі тілдерде сөйлейтіндердің қызметін анықтайды. Екінші тілді дамыту-ұлттық тіл саясаты мәселесі.

Бірнеше тіл білетін адам мен екі немесе үш тілде сөйлейтін адамдардың айырмашылығы бар. Көбіне сарапшылар екі тілде сөйлеу ақылға қонымды деп айтып жатса, кейбіреулер екі тілді білу бүгінгі күннің қажеттілігі деп санайды. Кей кезде сарапшылар екі тілді білу бұл адамның интеллекттің төмендігін көрсетеді, тілдерді аз меңгеру ол адамның адамгершілік пен мінез құлқының өзгерістеріне жатқызады.

Түйін сөздер: Билингвизм, мультилингвизм, интеллект, инновация.

* Kurmanbaeva A.,¹ Zhappar K.²

^{1,2} Turan University, Almaty, Kazakhstan

^{1,2} Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at Turan University

¹al.kurmanbaeva@turand-edu.kz, ²k.zhappar@turand-edu.kz

BILINGUALISM AND MULTILINGUALISM-LEARNING CONDITIONS FOR THE YOUNGER GENERATION

Abstract

Bilingualism, applied in various conditions of society, is a product of basic social relations; it reflects the processes and results of interaction between native speakers, their economic, socio-political and cultural levels. Social factors - economy, politics, culture - determine the activities of speakers of different languages. The development of a second language is a problem of national language policy.

There is a difference between a person who speaks several languages and people who speak two or three languages. Although experts often say that speaking two languages is reasonable, some believe that knowledge of two languages is a necessity today. Sometimes experts say that knowledge of two languages indicates a low intelligence of this person, he attributes less proficiency in languages to changes in human morality and behavior.

Keywords: Bilingualism, multilingualism, intelligence, innovation.

* Курманбаева А. А.,¹ Жаппар К.З.²

^{1,2} Университет «Туран», Алматы, Казахстан

^{1,2} кандидат филологических наук, ассоциированный профессор университета «Туран»
¹al.kurmanbaeva@turand-edu.kz, ²k.zhappar@turand-edu.kz

ДВУАЗЫЧИЕ И МНОГОАЗЫЧИЕ-УСЛОВИЯ ОБУЧЕНИЯ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ

Аннотация

Билингвизм, применяемый в различных условиях общества, является продуктом основных социальных отношений; в нем отражаются процессы и результаты взаимодействия носителей языка, их экономического, социально-политического и культурного уровней. Социальные факторы-экономика, политика, культура - определяют деятельность носителей разных языков. Развитие второго языка-проблема национальной языковой политики.

Есть разница между человеком, владеющим несколькими языками, и людьми, говорящими на двух или трех языках. Хотя эксперты часто говорят, что говорить на двух языках разумно, некоторые считают, что знание двух языков является необходимостью сегодня. Иногда эксперты говорят, что знание двух языков указывает на низкий интеллект этого человека, меньшее владение языками он приписывает изменения в морали и поведении человека.

Ключевые слова: Билингвизм, мультилингвизм, интеллект, инновации.

Кіріспе

Көптілділік – мемлекетіміздің, еліміздің маңызды саясаты, басым бағыты боп саналады. Ұлтаралық қатынастардың үйлесімділігін, халықтың бірлігі мен қоғамдық келісімінің нығаюындағы көптілділік мәселесін тиімді шешу ұлттың ұтымды түпқазығы. Мультилингвизм ғылымы кейінгі жылдары жаңа бағыттарды қамтып, көптеген практикалық және ғылыми-теориялық жағынан дамып, кең өріс алып, келеді. Бұл қазіргі уақыт сұранысы мен өмір талабына сәйкес пайда болып отыр.

Бұған дейін біз бір тілге көңіл аударып келсек, қазір заман талабына сай жаңа салаға, жаңа бағытқа - когнитивтік лингвистикаға айрықша көңіл аударып келеміз. Бұл сала қазақ, орыс, ағылшын тілдерін жарыстыра отырып, бір-бірімен салыстыра, жалғастыра отырып үйрету принципіне негізделген. Мұндай қазіргі инновациялық процес ғылым салаларының тоғысуы мен бірігуіне ғана емес, сонымен қатар тың ғылыми салалардың қалыптасуы мен дамуына да әсер етті. Қазіргі таңда Қазақстан қоғамының әлеуметтік-экономикалық, рухани қалыптасуының жаңа міндеттерін іс жүзіне асыруға дайын жас ұрпақты тәрбиелеудің негізгі факторларының бірі – мультилингвизмді жолға қою екені баршамызға айқын.

Әдістеме. Мультилингвизм ұғымын қарапайым тілмен түсіндіргенде, жеке тұлғаның кемінде үш тілді меңгеруі боп табылады. Жаһандандыру жастардан да, басқадан да заман тілдерін білуді талап ететіндіктен, қазіргі таңда мультилингвизм киберкеңістіктегі маңызды мәселе боп келеді. Мультилингвизм - индивидуумың көптілділігі және ұлт пен ұлыстың көптілділігі боп бөлінеді. Біздің елімізде де қазақ тілін, орыс тілін, ағылшын тілін және қосымша қытай тілін де жетік меңгеру индивидуумың тұлғалық және кәсіби деңгейін арттыруға, еліміздің еңсесін көтеруге көмектесетіні анық.

Нәтижелер. Мультилингвизм: индивидуумың мультилингвизмі және ұлт пен ұлыстың мультилингвизмі болып бөлінеді. Мультилингвизмді меңгеру көптеген факторларға байланысты. Мультилингвизмді қажетсіну бір елдің, бір халықтың тілдік ортасы, әлеуметі, экономикалық өмірі, мәдениеті, тұрмыс-тіршілігіне тығыз қатысы

бар. Ұлттық құрамы бірдей, немесе бір-екі ғана этносорналасқан мемлекетте мультилингвизм жеке индивидтің қызығушылығы арқылы ғана қажет етілуі мүмкін Бұған Кореяны, Жапонияны, Исландияны, Германияны кіргізуге болады. Бұл ішінара мультилингвизм. Ал ұйғыр, өзбек, дүнген, күрд, түрік, Әзірбайжан, тәжік, татар, т.б. деп аталады, Жаппай мультилингвизм ол жалпы элеуметтік ортада қалыптасады. Ол Қазақстанда, АҚШ-та, Ресейде, Нигерияда, Үндістанда, Дағыстан халықтары, Кавказдағы армян, аджар, осетин, күрд, грек, т.б. халықтар арасында жиі кездеседі. Яғни жүзден астам ұлт пен ұлыс мекендейтін мемлекеттерге тән құбылыс. Біздің елімізде де 130-дан астам ұлыс пен ұлт орналасқандықтан көптілді меңгеру талап, шарт болып қалыптасуда. Біздің елде екі тілде еркін сөйлейтіндер аз емес. Мультилингвизм қостілділіктен, яғни билингвизмнен басталады. Кейінгі кезде әртүрлі шет тілін үйренуге назар қойыла бастағандықтан, елімізде де мультилингвизмді көтеру көбейіп келеді. Ұлт мультилингвизмі жаппай мультилингвизм жағдайында коммуникативтік формалар (әр алуан жаргондар, диалектілер, жеке тілдер, говорлар,) өте күрделі қолдану иерархиясын құрайтын социоллингвистердің зерттеу нысаны болып келе жатқан құбылыс.

1989 жылғы мәлімет бойынша, бұрынғы Кеңестер Одағындағы 73 млн. қос тілділердің (23,4%), 61 млн-ының екінші тілі орыс тілі болған. Олардың шағын ғана тобы мультилингвизмге жатқан. Мультилингвизмге сирек ден қойылған. Мультилингвизм үшін тілдің қолдану мәртебесінің жан-жақты болуы, қажеттіліктің қалыптасуы, сондай-ақ тілдердің туыстығы (генетикалық және типологиялық жақындығы) шешуші рөл атқарады [1].

Талқылау. «Үй-ішілік тіл» және «Базар тілі» тұрмыспен байланысты топаралық қатынас құралы ресми қатынас құралы болмай, тек ауызекі сөйлесу тіліне жатса, онда ұлт тілі билік жүргізетін әкімшілік тілі болуы керек. Ал бізде көп ұлтты аймаққа жатсақ та, әлі күнге ресми тіл іс барысында орыс тілі болуда. Еліміздің қазіргі заман талабына сай ҚР «Білім туралы» заңының 5-бабында «Барлық оқу орындары мемлекеттік жалпы міндетті стандартқа сәйкес мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін білу мен дамытуды, орыс тілі және бір шетел тілін оқып үйренуді қамтамасыз етуге тиіс» деп көрсетілген. Мемлекеттік тіл – қазақ тілі деп саналады да, халықаралық байланыс тілі орыс, ағылшын деп есептеледі. Бұл тілдердің атқарар қызметі жан-жақты. Бұлар ғылым мен білімнің, пен баспасөз бен ақпараттың мәдениет пен әдебиеттің тілі. Халыққа ортақ қарым-қатынас құралы.

«Үш тұғырлы тіл» тұжырымдамасынан мультилингвизмнің бастау алғаны белгілі. Елімізде «Тілдің үштұғырлығы» туралы тіл саясатына ХХІ ғасырда қатты назар аударылуда. Тіл туралы стратегия 2004 жылы жария етілді. Еуроодақтық үштілді білім тәжірибесін тарихи қажеттілік болғандықтан заңды түрде енгізді. Қазақстан халқына арнаған “Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан” атты кезекті Жолдауда “Тілдердің үштұғырлығы” мәдени жобасын жүзеге асыруды ұсына отырып, қазақ елін әлемдегі үш тілді қатар тұтынатын білімді де білікті ел ретінде танытуымыз қажет екенін және мемлекеттік тіл – қазақ тілі, ұлтаралық қарым-қатынас тілі – орыс тілі мен жаһандық экономикаға табысты кірігу тілі – ағылшын тілі болуы тиіс екенін ерекше атап көрсеткен еді.

«Елдің түрлі өңірлерінде қазақ, орыс және ағылшын тілдерін оқыта отырып, үш тұғырлы тіл қағидаты бойынша жұмыс істеуге тиіс». Қазіргі уақытта “Тілдердің үштұғырлығы” жобасын іске асыру үшін мәдени қоғамдық өмірдің салаларында қазақ тілін мемлекеттік тіл мәртебесіне сай қолданылып қамтамасыз етілуін, ал ресми тіл ретінде және ұлтаралық қатынас тілі ретінде орыс тілін, ғаламдық экономикаға табысты кірігу ретінде ағылшын тілін қолдану туралы сан түрлі шаралар қолға алынуда. Әртүрлі тілдерді қатар қолдануда Қазақстан тәжірибесінің аз екендігі де ескерілу керек. Бұл бағытта атқарылған іс-шаралар әсіресе, ауылдық жерлерде жақсы нәтиже берерліктей жүзеге аса қоймады. «Кеңестік кезеңге дейінгі бай дәстүрі, мол лексикалық қоры бар қазақ тілінің кейінгі кезеңдерде әдебиет тілі ғана болып, ғылым мен экономика тіліне айнала алмауы да,

қостілділікте (билингвизмде) орыс тілінің басымдылығы ғана емес, үстемдігіне әкелгені рас».

Әрине, Ата заңымызда әлемдік тілдерді әр адамның еркіне орай меңгеруге құқық берілген. Әрбір қазақстандық тұлғаның көбірек тілді меңгергені мемлекетіміздің экономикалық, саяси, мәдени байланыстарының белсенді дамуына әкеледі. Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға міндетті орта білім стандарттары талаптары деңгейінде, көптілді коммуникативтік құзырлықтары қалыптасқан, үш-төрт тілде білім меңгерген мәдениеті мықты, адами-рухани қасиеттері дамыған тұлғаны тәрбиелеуде мультилингвизмнің маңызы зор. Әрине, мультилингвизмді меңгеру психологиялық күрделі үдеріс.

“Үштұғырлық” үш тілді қамтығанымен, мәдени жобаны іске асыру барысында қазақ тіліне мемлекеттік тіл мәртебесіне сай басымдық бағыт беріледі. Қазақ тілінің қолданылу аясын кеңейту және конституциялық мәртебесіне сәйкес қоғамдағы рөлін нығайтуға, еліміздің барлық азаматтарының мемлекеттік тілді меңгеруіне қажетті барлық материалдық-техникалық жағдайларды жасауға аса көңіл бөліну керек. Дей тұрғанмен, қазақ тілінің экономика мен ғылым тіліне айнала алмауының ең негізгі себебі - қазақ тілді ортаның белсенді әрекетінің төмендігінен. Әрбір қазақстандық үшін қазақ тілі - негізгі тіл. Сондықтан мемлекеттік саясаттың негізгі бағытын дамытуда қазақ тілінің рөлі зор екені белгілі. Әл-Фараби бабамыздың 77 тіл білгені біз үшін мақтаныш.

Қазіргі таңда бізге қазақ тілінің уызына қаныққан, іскер, ұлттық мұраны құрметтейтін, дүниетанымы мол, шығармашыл, шабытты да зиялы тұлғаның қажет екені белгілі.

Отандық оқу үрдісі барысында екі не үш, төрт тілде білім беру, көптілді білім алудың өзіне тән қиындығы да бар. Еліміздің мектебінде үш тілде оқыту реформасы қаралғаны қазіргі заман қажеттілігі. Дей тұрғанмен бұл бағыттың олқылықтары мен осал тұстары да аз емес. Мектеп жасындағы оқушы қазіргідей орыс және ағылшын тілдерін 1-сыныптан бастап оқығаны әжептеуір қиындық туғызады. Бұл қанша жерде айтылып та, жазылып та жүр. Баланың ой-өрісінің дамуына, ойлау қабілетіне де кері әсері әсіресе, ауылдық мектептерде көрініп қалуда. Қазақ немесе орыс тілін еркін меңгеріп, сол тілде ойлау қабілетін қалыптастырған бала ғана ағылшын, қытай, испан, үнді т.б. тілдерді ұлттық тіліне тең дәрежеде қолдана алады.

Қорытынды. Мультилингвизм - жас ұрпақтың білім шартарабында самғауына жол ашатын, қабілетін танытуға мүмкіндік беретін, ғаламның ғылым құпияларына үңілдіретін, үміт беретін сәуле. Елімізде мәдениетті, көптілді тұлғаға деген сұраныстың артуы әлемдік және отандық ақпарат кеңістігіне жаңа білім кіріктірудегі мәселелерді табысты шешеді. Киберкеңістіктегі коммуникативті индивидумның адамгершілік-рухани қасиетін арттыру үшін, ол жан-жақты болу қажет. Патриот болып, ұлтаралық қатынас мәдениетін меңгерген тәрбиелі тұлға болуы керек. Сонда ғана оқу-әдістемелік, ғылыми, медициналық, ақпараттық-технологиялық, т.б. салалардағы жаңалықтар, әлемдік озық тәжірибелерден хабарымыз болып, оларды игілігімізге пайдаланамыз, халықаралық байланыстарды нығайтамыз, әлемдік аренада танымал боламыз.

Бүгінде жастарымыз үш тілде еркін сөйлеп, әр түрлі сайыстарды үш тілде өткізе алатын деңгейге жетті. Сол батыл тұлғаның өз болмысын тануға көмектесіп, ұмтылысын қолдап, талап-тілегін, қабілеттерін дамытпай, оған толыққанды рухани күш беру – әрбір азаматтың басты міндеті. Бұл міндеттің орындалуы үшін көптілділікті қолдай отырып, қазақ тілінің мәртебесін көтеруді ойластырған абзал.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Толеубекова Л.Д. Мультилингвизм – білім берудің жаңасатысы. // <https://kk.wikipedia.org/wiki>

2. Абдиркенова Акбидаш Капановна Мультимедиа-заман талабы // <http://group-global.org/kk/publication/3768-koptildilik-zaman-talaby>.
3. Сраилова Г.М. Мультимедиа - әлемтану көпірі // <http://www.rusnauka.com>
4. Қадырбаева Ж. Мультимедиа - білім берудің жаңа бағыты // <http://bilimdinews.kz/index.php/item/>

References:

1. Toleybekova L.D. Mýltingvizm – bilim berýdiń jańasatysy. // <https://kk.wikipedia.org/wiki>
2. Abdırkenovaakbidash Kaparovna Mýltingvizm-zaman talaby // <http://group-global.org/kk/publication/3768-koptildilik-zaman-talaby>.
3. Srailova G.M. Mýltingvizm - álemtany kópiri // <http://www.rusnauka.com>
4. Qadyrbaeva J. Mýltingvizm - bilim berýdiń jańa baғыty // <http://bilimdinews.kz/index.php/item/>